

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 15 januari 1944 kl. 2 em.

Memorial med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

Bankoutskottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksgäldskontoret, jämlikt § 51 av det för nämnda verk gällande reglementet, till riksdagen avgivna berättelsen angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1943 års riksdag avgavs, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 15 januari 1944.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande: se anteckning å memorial nr 1.

Fullmäktiges i riksgäldskontoret berättelse till 1944 års riksdag.

Fullmäktige i riksgäldskontoret få härmed, jämlikt § 51 av det för verket gällande reglementet, avgiva berättelse om riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1943 års riksdag avgavs.

Härvid vilja fullmäktige erinra om att riksgäldskontoret allt sedan år 1921 för varje budgetperiod utgivit en årsbok, vari utförliga redogörelser lämnats för inträffade förändringar i riksgäldskontorets ställning och för de förvaltningsåtgärder, som av fullmäktige vidtagits inom riksgäldskontorets olika verksamhetsområden. Den senast utkomna årsboken, som avser budgetåret 1942/43, innehåller i likhet med föregående årgångar ett omfattande text- och tabellmaterial till belysande av riksgäldskontorets verksamhet, varvid jämväl lämnats vissa uppgifter för tiden efter budgetårets utgång. Fullmäktige anse sig därför kunna, vad beträffar nämnda period, hänvisa till årsboken och inskränka sig sålunda här nedan till att allenast lämna en kompletterande översikt över riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1943.

Riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1943.

1943 års 3 $\frac{1}{2}$ % lån av den 1 november. I syfte att stärka riksgäldskontorets kassaställning och samtidigt tillgodose det förefintliga placeringsbehovet särskilt hos försäkringsbolag och vissa kassor beslöto fullmäktige den 21 oktober 1943 upplägga ett nytt 3 $\frac{1}{2}$ % statslån, vilket skulle dagtecknas den 1 november 1943 och förfalla till betalning den 1 november 1990, dock med rätt för riksgäldskontoret att fr. o. m. den 1 november 1953 efter minst tre månader förut verkställd uppsägning inlösa lånet. Till lånet hörande obligationer skulle utgivas i valörer från 500 kr. till 10 000 kr. med ränteförfallodagar 1 november och 1 maj.

Lånet utbjöds till parikurs och emissionen skedde i samverkan med riksbanken och det vid flertalet statslåneemissioner medverkande bankkonsortiet. Teckningen å lånet pågick under tiden 1—27 november 1943. Likvid för tecknade obligationer skall erläggas senast den 31 januari 1944, varvid gottgöres upplupen kupongränta å 3 $\frac{1}{2}$ % från den 1 november 1943 t. o. m. inbetalningsdagen.

Vid teckningstidens utgång den 27 november hade till riksgäldskontoret anmälts teckningar å sammanlagt 350 105 000 kr., varav 2 300 000 kr. i stats-skuldförbindelser med samma löptid och ränta som till lånet hörande obligationer. Den 31 december redovisades som statsskuld å lånet ett belopp av 333 614 000 kr., motsvarande dittills influten valuta för tecknade belopp.

1943 års 3 $\frac{1}{2}$ % statslån av den 15 mars. Under augusti försålles å detta lån till generalpoststyrelsen obligationer å sammanlagt 25 miljoner kronor till en kurs av 100 $\frac{5}{8}$ %. Slutsiffran för lånet fastställdes därmed till 232 713 300 kr.

1943 års 3 $\frac{1}{2}$ % och 3 % statslån av den 15 april. Å båda dessa lån ägde under senare halvåret 1943 viss underhandsförsäljning av obligationer rum. Av 3 $\frac{1}{2}$ %-lånet placerades sålunda obligationer å 11 250 000 kr., huvudsakligen hos generalpoststyrelsen. Härjämte har riksbanken för tillgodoseende av sparbankernas placeringsbehov övertagit obligationer av 3 %-lånet å sammanlagt 9 200 000 kr., varvid riksbanken erlagt betalning efter en kurs, motsvarande den vid varje tillfälle å Stockholms fondbörs gällande avslutskursen resp., om avslut ej ägt rum, en medelkurs mellan köp- och säljkurserna. Den högsta kurs, som härvid förekom, var 101,25 %.

Sedan likvid influtit för verkställda teckningar redovisades såsom statsskuld å lånen den 31 december 1943 resp. 363 154 500 kr. å 3 $\frac{1}{2}$ %-lånet, vartill kommer ett belopp av 8 700 000 kr. i statsskuldförbindelser med samma löptid och ränta som till lånet hörande obligationer, och 252 455 000 kr. å 3 %-lånet. Sistnämnda lån är ännu icke avslutat.

1943 års premieobligationslån. I maj 1943 fattade fullmäktige beslut om inlösen av 1933 års premieobligationslån å 140 milj. kr. efter vinstutlottningen i september 1943 samt om uppläggande av ett nytt sådant lån å 175 milj. kr., varav 140 milj. kr. voro avsedda för utbyte mot premieobligationer av år 1933. Sedermera fastställde fullmäktige tidpunkten för inlösen av sistnämnda obligationer till den 10 september 1943. Utbyte skulle äga rum under tiden 27 september—15 november 1943 och försäljning av de nya premieobligationerna fr. o. m. den 27 september. Inlösen, utbyte och försäljning skulle äga rum förutom hos riksgäldskontoret och riksbanken å samtliga postanstalter samt hos banker, sparbanker, mäklare och kommissionärer. Försäljning av hela serier eller mot avbetalning skulle ej få förekomma.

1943 års premieobligationslån är fördelat i 1 750 serier med 2 000 obligationer å 50 kr. i varje serie. Lånet förfaller till betalning den 1 december 1963, dock med rätt för riksgäldskontoret att fr. o. m. den 1 december 1953, efter minst tre månader förut verkställd uppsägning, inlösa lånet. Vinstutlottning äger rum varje år i mars och september med början i mars 1944. Vinstplanen upptager en högsta vinst å 250 000 kr., en vinst å 100 000 kr., en vinst å 50 000 kr., två vinster å 25 000 kr. o. s. v., inalles 19 250 vinster till ett sammanlagt belopp av 2 596 500 kr. Årligen utlottas alltså 38 500 vinster å sammanlagt 5 193 000 kr., vartill kommer sex premier å 5 000 kr. vid varje

utlottning såsom vid 1942 års premielån. Den årliga vinst- och premiesumman motsvarar en förräntning av 3,002 %.

Konverteringen av 1933 års premielån gav till resultat, att obligationer å sammanlagt omkring 133 633 600 kr.,¹ motsvarande c:a 95 % av lånets belopp, utbyttes mot nya obligationer av 1943 års lån. Samtidigt hade å sistnämnda lån försålts obligationer å 33 083 650 kr. Av de återstående för försäljning disponibla obligationerna övertogs 5 milj. kr. av postsparbanken och 1 milj. kr. av riksbanken. Resterande obligationer å 2 å 3 milj. kr. försäljas genom riksgäldskontoret.

Den 31 december hade genom försäljning eller utbyte placerats obligationer av 1943 års premieobligationslån till ett sammanlagt belopp av 159 852 200 kr.

Svenska statens 3 %-lån för inlösen av enskilda järnvägar. Sedan 1943 års riksdag beslutat statsförvärv fr. o. m. den 1 juli 1943 av Malmö—Trälleborgs, Vellinge—Skanör—Falsterbo och Trelleborg—Rydsgårds järnvägar samt Karlshamn—Vislanda—Bolmens och Hönshylte—Kvarnamåla järnvägar, varvid likvid skulle äga rum bl. a. genom tillhandahållande av statsobligationer å sammanlagt nom. 1 717 650 kr., hava fullmäktige utgivit ytterligare en emission — 1943 års emission — av förevarande lån. Obligationerna av denna emission, vilka äro utställda i valörer å 10 000, 5 000, 1 000, 500, 100, 50, 40 och 35 kr., löpa med 3 % ränta från den 1 juli 1943 och förfalla till betalning den 1 juli 1953 samt äro försedda med 10 st. årsvis den 1 juli förfallande räntekuponger.

Sparobligationer. Vid utgången av budgetåret 1942/43 hade såsom statskuld för utelöpande sparobligationer, första och andra emissionerna, bokförts ett belopp av kr. 84 123 615:60, motsvarande skillnaden mellan till riksgäldskontoret dittills redovisade försålda och sedermera inlösta obligationer. Den 31 december 1943 utgjorde statsskulden för utelöpande sparobligationer kr. 88 741 053:20.

Rikskonton. Inlåningen å rikskonton ökade under senare halvåret 1943 från kr. 405 081:07 till kr. 1 252 238:68.

I syfte att underlätta insättningen å rikskonton beslöto fullmäktige i december 1943 efter samråd med postsparbanken samt svenska sparbanksföreningen och svenska bankföreningen att rikskontoinnehavare skulle, räknat från den 1 januari 1944, äga rätt att på en gång inbetala det för helt kalenderår medgivna maximibeloppet av 1 200 kr.

Inlåning från sparbanker m. fl. Såsom ett led i strävandena att tillgodose sparbankernas samt i viss mån centralkassornas för jordbrukskredit behov av lämpliga placeringsobjekt i och för förhindrande av en mer allmän sänkning av inlåningsräntan träffades mellan riksgäldskontoret och riksbanken

¹ Siffran ej ännu definitiv.

i september 1943 en överenskommelse av i huvudsak följande innebörd. Riksbanken skulle för de sparbanker och centralkassor, som önskade förränta medel till $3\frac{1}{4}$ %, öppna särskilda konton, på vilka skulle få insättas sammanlagt högst 50 milj. kr. Insättningarna på dessa konton skulle vara bundna i tio år. De å kontona insatta medlen skulle av riksbanken överföras till ett särskilt konto i riksgäldskontoret. För dessa insättningar skulle riksbanken sedan av riksgäldskontoret tillgodogöras en ränta av $3\frac{1}{4}$ %.

Intill den 31 december 1943 hade å ifrågavarande konto i riksgäldskontoret insatts ett belopp av sammanlagt 48 700 000 kr. Endast en mindre del härav härrörde från centralkassorna för jordbrukskredit.

Statsskuldförbindelser. Under senare halvåret 1943 försåldes statsskuld-förbindelser till ett sammanlagt belopp av 47 300 000 kr., varav, såsom tidigare omnämnts, 2,3 milj. kr. i samband med emissionen av 1 november-lånet. Övriga förbindelser, vilka övertagits av postsparbanken, 20 milj. kr., och kooperativa förbundet, 25 milj. kr., löpa med en ränta av $3,25$ % och förfalla till betalning efter omkring tio år.

Å andra sidan hava statsskuld-förbindelser å tillhopa 42 500 000 kr. blivit inlösta, varför statsskulden på grund av upplåningen mot statsskuld-förbindelser, som den 30 juni 1943 uppgick till 357 830 000 kr., vid årsskiftet den 31 december 1943 utgjorde 362 630 000 kr.

Lån hos statsinstitutioner och fonder m. m. Vid ingången av budgetåret 1943/44 uppgick den del av den fonderade statsskulden, vilken redovisas såsom lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., till kr. 660 274 285: 34. Under senare halvåret 1943 ökades detta belopp med (netto) kr. 28 210 326: 68, i följd varav här berörda del av statsskulden den 31 december 1943 utgjorde kr. 688 484 612: 02.

Av staten övertagna lån. Riksgäldskontorets skuld för av staten övertagna lån uppgick den 30 juni 1943 till kr. 15 127 044: 11. I samband med statens övertagande av Malmö—Trelleborgs m. fl. järnvägar (jämför ovan) fr. o. m. den 1 juli 1943 övertog staten jämväl betalningsskyldigheten för vissa säljarnas obligationslån å ett kapitalbelopp av tillhopa kr. 5 266 197: 50. Staten har vidare vid förvärv för olika ändamål av fyra fastigheter (nr 7 och 8 i kvarteret Jericho samt nr 8 i kvarteret Lychaon i Stockholm ävensom egendomen Mogård i Finspångs köping) övertagit betalningsansvaret för i fastigheterna intecknad gäld å sammanlagt kr. 101 001: 61. Å andra sidan har riksgäldskontorets skuld för av staten övertagna lån under senare halvåret 1943 genom amorteringar och återbetalningar minskats med kr. 5 280 164: 29, i följd varav skulden den 31 december 1943 uppgick till kr. 15 214 078: 93.

Skattkamarväxlar. Den 1 juli 1943 utgjorde riksgäldskontorets skuld på grund av i marknaden försålda skattkamarväxlar 400 milj. kr., varav väx-

lar å 200 milj. kr. förföllo den 28 oktober samt återstående växlar den 10 november. Förstnämnda växlar omsattes mot nya växlar per den 5 februari 1944, medan av växlarna per den 10 november 100 milj. kr. inlöstes å förfalldagen och 100 milj. kr. omsattes mot växlar, förfallande den 29 april 1944. De nya växlarna hava övertagits av affärsbankerna samt, i mindre utsträckning, av sparbankernas bankaktiebolag samt generalpoststyrelsen m. fl. till oförändrat diskonto av 1 0/0.

För stärkande av riksgäldskontorets kassaställning upplånades under augusti och september 1943 sammanlagt 427,4 milj. kr. mot nya skattkammарväxlar, varav 327,4 milj. kr. (diskonto 1 1/2 0/0) förfalla till betalning den 30 september 1944 och 100 milj. kr. (diskonto 1 0/0) den 27 mars samma år. Växlarna hava övertagits av affärsbankerna samt riksbanken och sparbankernas obligationskassa m. fl.

Den 31 december 1943 upgick sålunda beloppet av räntelöpande skattkammарväxlar till 727,4 milj. kr.

Såsom ett led i riksbankens *valutavårdande verksamhet* rekvirerade banken den 8 juli 1943 från riksgäldskontoret 50 milj. kr. i skattkammарväxlar per den 20 oktober 1943. Växlarna voro avsedda att efter hand försäljas till sparbankerna, på villkor att de icke skulle få överlätas annat än till andra sparbanker eller ock återförsäljas till riksbanken. Växlarna inlöstes å förfalldagen.

Tillfällig upplåning i riksbanken. Fullmäktige ha under hösten 1943 vid upprepade tillfällen för mötande av utbetalningskrav på riksgäldskontorets kassa upptagit tillfälliga lån i riksbanken. Denna upplåning nådde sin största höjd den 28 augusti, då den uppgick till kr. 209 347 361:18. Redan den 30 i samma månad hade emellertid skulden till fullo återbetalats. Vid slutet av september utgjorde riksgäldskontorets skuld till riksbanken på grund av ifrågavarande tillfälliga upplåning 25 milj. kr. och vid slutet av oktober 150 milj. kr. Under november månad återbetalades detta belopp i två poster. Under december förekom icke någon tillfällig upplåning hos riksbanken.

Den genom riksbanken verkställda *inlåningen från vissa statsinstitutioner*, som den 30 juni 1943 uppgick till kr. 551 275 880:50 ökades under tiden t. o. m. den 31 december 1943 med kr. 6 481 957:48 till kr. 557 757 837:98.

Fullmäktige hava beslutat att till förvaltning mottaga de medel, som enligt Kungl. Maj:ts förordning den 30 juni 1943 med särskilda bestämmelser angående taxering för inkomst av under år 1943 *stormfälld skog* kunde komma att insättas i riksbanken samt att därvid gottgöra riksbanken ränta efter 2,5 0/0.

Under senare halvåret 1943 har *domänverket* till förvaltning överlämnat överskottsmedel till belopp av sammanlagt 12 milj. kr. med villkor om medlens återbetalning 45 dagar efter skedd uppsägning. Härav har emellertid i december 1943 återbetalats 1,5 miljon kr.

Från *exportkreditfonden* har riksgäldskontoret under tiden 1 juli—31 december 1943 för förräntning mottagit sammanlagt kr. 1 295 492: 50, varigenom riksgäldskontorets skuld till fonden sistnämnda dag ökat till 2 600 000 kr. Ränta härå utgår efter en räntefot av 1 0/0.

I oktober 1943 insatte *Aktiebolaget Bofors* i riksgäldskontoret ytterligare 5 milj. kr. utöver bolagets tidigare depositioner å sammanlagt 20 587 537 kr., att förräntas efter en räntefot av 1½ 0/0 för år och återbetalas ett år efter å endera sidan skedd uppsägning. Vidare deponerade *Aktiebolaget Svenska kul-lagerfabriken* i november 1943 50 milj. kr. på ett år till en räntesats av 1½ 0/0.

Av *krigsförsäkringsnämndens* i riksgäldskontoret vid budgetårets ingång innestående depositioner å tillhopa 110 milj. kr. förföllo 10 milj. kr. till betalning den 27 september och 15 milj. kr. den 15 oktober 1943. Båda dessa depositioner omsattes å förfalldagarna på ytterligare ett år och oförändrade räntevillkor. Depositionen per den 23 september 1943 utökades härvid med ett belopp av 15 milj. kr., varjämte krigsförsäkringsnämnden den 18 december på samma villkor deponerade ytterligare 25 milj. kr. Riksgäldskontorets skuld till nämnden uppgick alltså vid årsslutet till 150 milj. kr.

På därom gjord framställning medgävo fullmäktige i november 1943, att *pensionsstyrelsen* finge i riksgäldskontoret insätta medel på samma villkor, som gälla vid insättning på uppsägningsräkning, innebärande för närvarande en förräntning av 1 0/0 och en uppsägningstid av 45 dagar. Intill utgången av år 1943 hade pensionsstyrelsen på nämnda villkor insatt ett belopp av 2 milj. kr.

Jämlikt beslut av 1941 års riksdag (skrivelse nr 521) har riksgäldskontoret den 26 augusti 1943 utfärdat och till riksbanken överlämnat en förbindelse, varigenom riksgäldskontoret å svenska statens vägnar iklätt sig garanti för rätta återbetalningen till såväl kapital som ränta av ett av *Norrbottens järn-Verk aktiebolag* hos riksbankens avdelningskontor i Luleå upptaget förlagslån å 3 000 000 kr. jämte ränta motsvarande gällande diskonto.

Riksgäldskontorets fordran hos *statskontoret* för lämnad *kassaförstärkning*, som den 30 juni 1943 uppgick till 4 500 milj. kr., ökade under tiden t. o. m. den 31 december 1943 med 850 milj. kr. och utgjorde sålunda sistnämnda dag 5 350 milj. kr.

Å *domänverkets rörliga kredit* i riksgäldskontoret utestod vid budgetårets ingång den 1 juli 1943 ett belopp av 20 milj. kr. Detta belopp återbetalades av domänverket med 12 milj. kr. under augusti och resterande 8 milj. kr. under september.

Fullmäktige ha jämväl för tiden efter den 1 juli 1943 anslagit medel för fortsatt *sparpropaganda*, huvudsakligen i form av annonser m. m.

Sedan innevarande års riksdag med bifall till av bankoutskottet i mem. nr 80 gjord hemställan beslutat uppdraga åt fullmäktige att låta verkställa utredning rörande möjligheterna att bereda *den hos riksdagen tillfälligt an-*

ställda vaktpersonalen en mera fast anställningsform än för närvarande samt att för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda, hava fullmäktige för utredningens utförande tillsatt en kommitté, bestående av riksdagens kanslideputerade, herrar E. G. E. Eriksson i Stockholm, tillika kommitténs ordförande, C. P. Wahlmark, P. Bernhard Nilsson och G. Persson i Falla, sekreteraren i bankoutskottet, riksgäldskommissarien S. O. Widlund, samt expeditionsvakten i försvarsdepartementet E. Eriksson.

Stockholm den 8 januari 1944.

ANDERS ÖRNE.

AXEL LINDQVIST.

ARTUR RYBERG.

KARL MAGNUSSON.

ERNST ERIKSSON.

AXEL STRAND.

GUNNAR PERSSON.

/ *Torsten Bjerlöv.*